

Η ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΣ ΤΟΥ ΧΙΧ ΑΙΩΝΟΣ

ΤΟ ΡΩΜΑΝΤΣΟ ΤΗΣ ΗΘΟΠΟΙΟΥ ΡΑΧΗΛ

Πώς έκανε τρισενδεξή τὸ μικρὴ τῆς ἔνεμα μιά φτωχὴ Ἑβραία σερὰ κορίτσια τοῦ. Ἡ πρώτη συγκινητικὴ συνάντησίς τοῦ Βικ τραγωδοῦ στὸ συνεισιακὸ θεάτρικόν τοῦ Σαιντ-Ὀλβιερ. Ὁ ἕκτος ριχὴ «τουρνέ» στὶς βασιλικὲς

πούλα. Ὁ πλανέδιος πρῶταυτεῦτης Ἰακώβ Φελίξ καὶ τὸ τέταρτος Ὀυγκὸ καὶ τῆς Ραχὴλ. Τὰ πρῶτα βήματα τῆς μεγάλης φημικῆς θριαμβῆς τῆς Ραχὴλ στὴ «Γαλλικὴ Κωμῳδία». Μιά ἰστορὴ Αὐλῆς τῆς Εὐρώπης, κλπ.

ΔΕΣ ἡ περίφημος «βεντέτες» τοῦ θεάτρον ἔχουν τὸ προνόμιον ν' ἀφήνουν στὴν ἱστορίαν μονάχα τὸ ἐπιθετικόν τους. Ὅταν λέμε σήμερον ἡ Μαλιμπραν, ἡ Τალიόν, ἡ Ντεῦζε, θέλουμε νὰ ποῦμε μ' αὐτὸ ὅτι ἦταν μόνο μιά Ντεῦζε, μιά Τალიόν, μιά Μαλιμπραν. Μὰ ὑπάρχει καὶ μιά μεγάλη Γαλλίδα ἠθοποιὸς ποὺ ἔγινε πασίγνωστη καὶ πέρασε στὴν ἱστορίαν μονάχα μὲ τὸ μικρὸ τῆς ὀνομα: ἡ Ραχὴλ!

Ἡ Ραχὴλ, ἡ τρισενδεξὴ αὐτὴ καλλιτέχνης, ποὺ εἶχε μὴ τόσο παράξενον ζωὴν, γεμάτην ἀπροσδόκητες περιπέτειες καὶ ἀπερίγραπτους θριαμβούς, λεγόταν Ραχὴλ Φελίξ. Τὸ Φελίξ εἶνε τὸ...ἀγνωστο ἐπιθετικὸ τῆς! Ὁ πατέρας τῆς, ὁ Ἰακώβ Φελίξ, ἦταν ἕνας φτωχὸς Ἑβραῖος ἀπὸ τὸ Μέντς, ποὺ ἔκανε τὸν πλανόδιον πρῶταυτεῦτην, τριγυρίζοντας στὰ πανηγύρια καὶ στὰ χωριά τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλλάδας.

Ἡ Ραχὴλ λοιπὸν γεννήθηκε στὴν Ἑλλάδα, σ' ἕνα χωριόκιον πανδοχείου τοῦ Μύνχ, ὅπου ὁ μπάρισμα Φελίξ μὴ χειμωνιάτικον νύχτα εἶχε στεγάσει τὸ καροτσάκι του. Αὐτὸ τὸ περιπλανώμενον καροτσάκι, μὲ τὸ ὅποιο ταξίδευε ἀπὸ χώρα σὲ χώρα ἡ ἑβραϊκὴ αὐτὴ οἰκογένεια, ἦταν καὶ ἡ...οὐκίαν τῆς Ραχὴλ.

Μιά μέρα, τῆς στείμῃ ποὺ αὐτὸ τὸ φτωχικὸν «τροχοπέδιο καὶ μαγαζι» περνοῦσε κάποιον ξεροπόταμον, ὁ μπάρισμα Φελίξ ὁ πρῶταυτεῦτης, ἀκούσε νὰ τὸν φωνάζουν ἀπὸ πίσω δύο χωριάτες. Σταμάτησε ἀπὸ μακρὰνὰ δύο ξένους νὰ τρέχουν χειρονομώντας γιὰ νὰ τὸν φτάσουν.

—Τί τρέχει; τοὺς ρώτησε ὁταν ἔφτασαν κοντά. —Χάσατε κάποιον δέμα! τοῦ ἀπάντησαν. —Κάποιον δέμα; ἔκανε σατισμένο ὁ μπάρισμα Φελίξ. —Ναί. Τὸ εἶδαμε νὰ πέφτῃ ἀπὸ τ' ἀμάξι σας, τοῦ ἐξήγησαν οἱ χωριάτες.

Κι' ἀλήθεια κάποιον δέμα, τυλιγμένο σ' ἕνα παλῆν μάλλινο σάβλι, βρισκόταν ἀπάνω στὰ χορτάρια, στὴν ἀκρὴ τῆς δημοσιᾶς. Οἱ χωριάτες ἔσκυψαν νὰ τὸ σηκώσουν καὶ φαντάζεται κανεὶς τὴν καταπληξίαν τοὺς ὅταν ἀκούσαν νὰ βραῖνῃ, μὲς ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ κουρέλια, τὸ κλαριόκιον παρῶσαν ἕως μοροῦ! Ἦταν ἡ μικροῦλα Ραχὴλ, ποὺ εἶχε τινάχῃ ἀπὸ ἕνα τράνταγμα ἔξω ἀπὸ τὸ καροτσάκι καὶ ποὺ θ' ἀπόμεινε κεῖ πέρα, ἂν δὲν τυχαῖα νὰ τὴ δεῖν οἱ δύο σωτήρες τῆς...

Ἡ Ραχὴλ ἦταν δέκα χρόνων, ὅταν ὁ μπάρισμα Φελίξ, ποὺ εἶχε βαρεθῆ περὶ νὰ σέρνῃ τὸ «μαγαζι» τὸν εἶδον ἡ ἐκείνη στὴν Εὐρώπῃ, ἐγκαταστάθηκε τέλος στὸ Παρίσι, γιὰ νὰ βρῇ καμμιὰ δουλειὰ πὺδ σταθερὴ καὶ πὺδ προσδοκῶσα. Ὁ Ἑβραῖος πρῶταυτεῦτης εἶχε τότε τέσσαρα κορίτσια: τῆς Ραχὴλ, τῆς Σάρα, τῆς Ρεβέκα καὶ τῆς Δία. Ὅλη δηλαδή τὴν Παλῆν Διαθήκην! Ἀσχίσε λοιπὸν νὰ στείλῃ τὶς πὺδ μεγάλες θυγατέρες του, τῆς Ραχὴλ καὶ τῆς Σάρα, νὰ πούλουν πορτοκαλιὰ στὸν δρόμον καὶ νὰ τραγουδᾶνε μπροστὰ στὰ καφενεῖα.

Τὸ θέματα ποὺ παρουσιάζαν αὐτὴς ἡ δὺ Ἑβραίοπουλες, ἡ μὴ μελαχροινὴ σὰν γυφτίσσια καὶ ἡ ἄλλη ξανθιά σὰν τὸ χρυσάφι, ποὺ διασκεδάζανε τοὺς διαβάτες μὲ τὶς φωνοὺλες τους καὶ τὰ τραγουνάκια τῆς μόδας, θὰ εἶχε καὶ τὸ χαριτωμένο καὶ τὸ συγκινητικὸν μαζί, γιὰτὶ ἕνα βράδον, στὴν Πλάς Ρουαγιάλ, ἕνας νεαρὸς ποιητὴς χάρισε δέκα φράγκα στὴν μικροῦλα μελαχροινὴν ταγγάνα καὶ ἔπειτα πῆγε καὶ ἔγραψε μερικὸν ὄμορον στίχους. Ἐκεῖνος ὁ ποιητὴς ἦταν ὁ Βικτωρ Οὐγκὸ! Ὑστερὸν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, τὸ βράδον τῆς θριαμβευτικῆς παραστάσεως τοῦ «Ἀγγέλου» του, ὁ ἴδιος ποιητὴς φίλησε μὲ δάκρυα στὰ μάτια τὰ χέρια τῆς μικρῆς Ἑβραίοπουλας, ποὺ εἶχε γινεῖ ἡ περιφημότερη καὶ ἡ μεγαλειότερη ἠθοποιὸς τῆς Γαλλίας!...

Ἡ Ραχὴλ προσίχθηκε γρήγορα ἀπὸ κάποιον Σορόν, ἕνα καλὸν

Ἡ Ραχὴλ προπίει ὑπὲρ τοῦ Τοάροῦ, στὸ αὐτοκρατορικὸ γεῦμα

κοσμοπόλιτος! Ἡ εἰσπραξίς τῶν παραστάσεων τῆς ἀπὸ 700—800 φράγκα, ὀνέθηκαν ἀμέσως στὶς 5000—6000 φράγκα! Ὁ κόσμος ἔκανε οὐρὰ μπροστὰ στὸ ταμεῖον τοῦ θεάτρον. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος—Φίλιππος, ποὺ εἶχε νὰ πατήσῃ τὸ πόδι του στὸ θέατρο τρεῖς ὀλόκληρα χρόνια, πῆγε ν' ἀκούσῃ τῆς Ραχὴλ μαζί μὲ τὸν βασιλεὺς καὶ τὴν βασίλισσα τοῦ Βελγίου καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὴν παράστασιν ἀνέβηκε στὸ μακαρίν τῆς γιὰ νὰ συγχαρῇ τὴν μεγάλην καλλιτέχνιδαν.

Τὸ ἕνα ὕστερ' ἀπὸ τ' ἄλλο, ὅλα τὰ μεγάλα μέρη τοῦ τραγουδοῦ ἠθοποιοῦ, ποὺ ἀπὸ αἰῶνες ἦταν ἡ Ἀυδία λίθος τοῦ ταλέντου μιάς ἠθοποιῆς, παίχθηκαν μὲ θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία ἀπὸ τῆς Ραχὴλ, σὲ μὴν σειρά ἱστορικῶν περὶ παραστάσεων. Τὸ μυστικὸν τῆς τραγωδοῦ ἦταν μὴ μεγάλη ἀπλότης στὴ δυνατὴ καὶ ἀσυγκριτὴ ἔκφρασι τοῦ πάθους. Πρῶτῃ ἡ Ραχὴλ εἶχε δεῖξῃ τόσο ἀδόμητον ταλέντο καὶ τόσο τραγικὸ μεγαλεῖο στὸ πάθος τῆς. Ἦταν ἡ μεγαλειότερη ἠθοποιὸς τῆς Εὐρώπης!

Ὅσο τώρα μεγάλωνε ἡ φήμη τῆς, τόσο πολλαπλασιαζόντουσαν ἡ παραστάσεις γιὰ διάφορες «τουρνέ». Ἡ Ραχὴλ ἔκανε τὴν πρῶτῃ τῆς «τουρνέ» στὴ Γαλλία τὸ 1840 καὶ ἀπὸ τότε τὴν ἐπιπελάμβανε καθ' ἕνα χρόνον μὲ τὴν ἴδια θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία. Εἶχε φτάσει στὸ σημεῖον νὰ δίνῃ ἑβδομημενηταῖους παραστάσεις σὲ τριανταπέντε πόλεις, μὲ σα σὲ δὺο μῆνες! Ταξίδευε μ' ἕνα ἀμάξι μὲσα ἀπὸ ὅποιο εἶχε φτιαχῆ ἕνα μικρὸ κρεβάτι καὶ πολλὰς φορὰς πέρασε ἀπὸ τοὺς δρόμους ποὺ εἶχε περᾶσει ἄλλοτε μορὸ μὲ τὸ φτωχικὸν καροτσάκι τοῦ μπάρισμα Φελίξ... Τὸ 1841, ἡ Ραχὴλ ἔκανε μὴ ἱστορικὴ «τουρνέ» στὴν Ἀγγλία.

***

που την κάλεσε σε γέυμα η βασίλισσα Βικτωρία και της χάρισε ένα άπειρο διαμαντένιο βραχιόλι. Το 1842 πήγε στο Βέλγιο. Το 1846 στην Ολλανδία. Το 1850 στη Βιέννη. Η Ραχήλ δεν ήταν μόνο ήθοποιος, αλλά και γυναίκα του κόσμου και γι' αυτό παντού της διεκδικούσαν η σκέλη κι' η άριστοκρατία. "Υστερ' από δυο χρόνια πήγε στο Βερολίνο κι' έπαιξε στο Πόνστανι μπροστά στην αυλή. Ο Τσάρος Νικόλαος Ι, που έφιλοξενείτο τότε από το βραβείο της Πρωσίας, τη χειροκρότησε σαν τρελλός κι' έπειτα πήγε στο καμπαρέ της και την προσκάλεσε στην Πετρούπολη. "Όση ώρα της μιλούσε, καταργώντας κάθε έθιμοτυπία, καθότανε μπροστά στα πόδια της!

Το ταξίδι που έκανε η Ραχήλ στη Ρωσία, ήταν ένας αμείωτος θρίαμβος. Στο μεγάλο γέυμα που έδωσε προς τιμήν της ο Τσάρος στά όναικτορα, η Ραχήλ έφτασε στηριγμένη στο μπράτσο του αδελφού του αυτοκράτορος, άναμεσα σε μιά φαντασμαγορική άουλουθία από Μεγάλους Δούκες και Μεγάλες Δούκισσες. Τη στιγμή των προσέσεων, πολλές φωνές ζήτησαν από τη Ραχήλ ν' απαγγείλει κάτι κι' εκείνη, δίχως πολλά παρανόλια, τράβηξε πίσω την καρδιά της κι' άπήγγειλε ένα μέρος από τη "Φοιδρα". "Έπειτα, παρασηρωμένη από τον ένθουσιασμό των άκουστών της, άρχισε ν' απαγγείλη δυνατά το ρωσικό αυτοκρατορικό ύμνο, με τέτοια έκφραση και με τόσο φλόγα, ώστε όλοι οι πρίγκηπες, εί στρατηγοί κι' οι μεγάλες κυρίες, άρχισαν κι' αυτοί να τραγουδούν μαζί της την τελευταία στροφή του! Ποτέ άλλοτε στην αλή των Τσάρων, την τόσο άσθερη στα ζητήματα της έθιμοτυπίας, δεν είχε παρουσιαστεί ένα παρόμοιο θέαμα!

Δόξα, πλούτη, τιμές, τα πάντα χαμογέλισαν λοιπόν σ' αυτήν την μεγάλη καλλιτέχνη. Κι' όστόσο, αντί η ζωή της να ήταν μιά διαρκής εδύχια, ήταν πάντα γεμάτη από απροσδόκητες περιπέτειες και αποκρινές μηχανορραφίες. Η Ραχήλ, από τις έρωτικές σχέσεις της με τον κόμητα Βαλέφσκι, νόθο γυιό του Ναπολέοντος Βοναπάρτου, είχε άποκτήσει ένα παιδί, μιά έκανε την άνοησία να μη του μείνη πιστή. Κι' εκείνος τότε την παράτησε και παντρεύτηκε μιά Φλωρεντινή άριστοκράτισσα, την 'Αλεξανδρίνα Αικατερίνη γιέ Ρίτσι.

Η Ραχήλ δεν μπόρεσε ποτέ πεινά να παρηγορηθί από αυτό το θλιβερό ναυάγιο της εδύχιας της. Το 1854 έκανε μιά "τουρνέ" στην 'Αμερική, όπου κροολόγησε άσκημα και γύρισε φυματική στο Παρίσι. Η ζωή της από εκείνη τη μέρα ήταν μιά σκληρή και πένθιμη τραγωδία που τέλειωσε με το θάνατό της στο Καννέ της Κιωνής 'Απριλίου, στις 3 'Ιανουαρίου του 1858. Άριες έβδομάδες πριν, η Ραχήλ, νοιώθοντας ότι έληγαιζε το τέλος της, είχε στείλει πίσω στο μεγάλο φίλο της, τον ποιήτρια 'Ιερώνυμο Ναπολέοντα, μερικά γράμματα μ' ένα σημείωμα που είχε την ημερομηνία: 1η 'Ιανουαρίου 1858. "Βάσω την ημερομηνία της 1ης 'Ιανουαρίου—του έλεγε στο ύστερο γράφο η Ραχήλ—για να άναγκαστώ να ζήσω ως αυτή τη μέρα."

Κι' ο θάνατος, γενναϊόδωρος με τη μεγάλη τραγωδία που τόσες και τόσες φορές είχε ξάξει το μεγαλείο του, της παρεχώρησε μ' άλλες τρεις μέρες άκόμη, άπ' όσες ήθελε...

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ

Ο ΕΡΩΣ ΣΤΟΥΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΛΑΟΥΣ

- Του Γάλλου ο έρωτας εινε χαρούμενος και ανευματώδης. Της Γαλλιάς μαγευτικός, πλάνος, όνειρώδης.
- Του Άγγλου ο έρωτας εινε σταθερός, άλλα κρύος. Της Άγγλίας ρωμαντικός κι' αϊθέριος.
- Του 'Ιταλού παράφορος, άλλα έπιπόλοιος. Της 'Ιταλίας θερμός και γεμάτος άφοσίωση.
- Του 'Ισπανού αϊδύρωτος, φλογερός, άλλα ζηλότυπος. Της 'Ισπανιάς παράφορος, γεμάτος αδύθυσία, άλλα κι' αϊτής ζηλότυπος.
- Του Αύστριακου εινε πρακτικός, πιστός και θετικός. Της Αύστριακής ήσυχος και νοικοκυριστικός.
- Του 'Αμερικανού παράτολμος και...ορανοζυστικός! Της 'Αμερικανιάς τυραννικός, ιδύρωτος και συντομώτατος!
- Του Ρώσου θερησκεντικός, φανατικός και μυστηριώδης. Της Ρωσιάς ένα ήφαιστειο που ο κρατήρας του εινε πάντοτε εν τ' ενεργεία.
- Του Τούρκου δεσποτικός και ήδύπαθέστατος. Της όδαλίσκης αυθιτικός και...θανατηφόρος!
- Του Γερμανού ο έρωτας εινε θερμός και άγνός. Της Γερμανιάς βαθύς και αϊθέριος.
- Του Βέλγου ειλικρινής κι' έντονος. Της Βελγιάς σοβαρός και άπλός.
- Του 'Ελλετου όειλός κι' αγαθός. Της 'Ελλετιδας γλυκός και σιμνός.
- Του Σουηδού εινε άγνός, σταθερός και πιστός. Της Σουηδού μιλαιός, σιμνός και φαιτείνός.
- Του Ρουμηού, τέλος, ο έρωτας εινε μπερδεμένος, άστατος και τρεμετός ζηλότυπος. Της 'Ελλης 'Ελληνας έπισημονητικός, βαθύτατος και γεμάτος αϊθυθ.

ΕΚΛΕΚΤΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΞΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΟΥ

(Του ΜΙΣΤΡΑΔ)

Κ' εδύκωσαν ο θάνατος ηηλά-ηηλά τα χέρια και ξάφνου έπιθοβόλησαν τα θυμπερά του μάτια: —"Άγιε μου Γιάννη θεριστή και κόρη μου "Άγιε Γιάννη, πατέρα της φτωχολογιάς, του θέρου κνέξωρητή, θυμήσου με το δύστυχο μού' στον Παράδεισο σου.

"Άγιες έληές έφύτωνα, πάνε δυο χρόνια τώρα, λίγες έληές σ' ένα γκαρού χέσσο και παρωσιμένο στον ήλιο του κλομιαριού το χύμα τους κωρώνε σαν άνομημένα κάρβουνα. Άφάνη μου, "Άγιε Γιάννη, σήμερα ο ήλιος φλέγεται, θυμήσου τις έληές μου.

"Ψηλά στο χωριόδουνι μας η δόλια μου φραλλία θά κινεσθί τα κέρδη μου πούτρενα κάθε χρόνο... Μια φρέτος τα Χριστούγεννα μονάχι θά δειπνήσουν. "Άγιε μου Γιάννη θεριστή και κόρη μου "Άγιε Γιάννη, κρηπίσου τη γυναίκα μου και παρηγόρησέ την, προστάτεψε την κόρη μου και ανάθεσε το γυιό μου.

"Αν κάποιον έβαρνωκόμησα, συγχώρησέ με τώρα! Και το θρεπάνι, όταν έρεθθί κάποιον χαλιό έμπερός του, έβαρνωκόμησε κι' αυτό, κι' έτσι κι' έκεινο δάγγει. Άγαπημίνε του Θεού κι' άφάνη μου "Άγιε Γιάννη, πατέρα της φτωχολογιάς, του θέρου κνέξωρητή, θυμήσου με το δύστυχο μού' στον Παράδεισο σου!

Κ' εδύκωσαν ο γέροντας μ' ασάλευτα τα μάτια κι' άσπερσαν σαν το μάγμαρο τα μείλι του κορμού του κι' οι θεριστάδες άφωνα, στο χέρι το θρεπάνι, ξανάρχισαν το θέρισμα γλήγορα και με έλαση γιατί μάλιστα φλογερός άνάθεσε τα σάχια.

Μεταφρ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΛΕΜΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

(Του SHELLEY)

"Ένα πουλάκι στο ξερό κλαδί, κλαίει για το ταιρι του το παρμένο ο παγωμένο ο θροσσητό άπλωνο του και το γυάκι κάτω παγωμένο.

Στο δάσος το γυμνό φύλλο δεν ήτανε, στο χύμα ένα λουλούδι δεν άνθούσε και τη γαλήνη γύρω δεν έτάραζε παρά ο τροχός του έδωκουσσε.

Μεταφρ. ΛΑΜΠΡΟΥ ΠΟΡΦΥΡΑ

ΔΗΘΗ

(Του CATUL MANDES)

Χαίρετε, παλαιοί έρωτες, χαμέντες χιμαίρες, λαχτάρες, χάδια φονικά, ήδονές γλυκές, μιά φαρμακωμίνες την καρδιά μ' άφήστε, δάσανα γλυκά.

Μάθη συννεφιά τον αϊθέρα σκιάζει. Με φτερά άπλωμένα φύγετε μακριά, χελιδνία έξω. Ο καιρός προστάζει-πλάκωσ' ο χειμώνας, κρύωσ' ή φωλιή.

Χάνονται, περνούν, όνειρα και πάθη, όλα τα νεκρωνε έξόδωση άρωμα, όταν χωρίς ρόδο μένει το άγκάδι, όταν θασίλευε η μελαγχολία.

Τρέλλες και καϊμοί φεύγουν. Την ήμέρα σκίπασε της νύχτας σκοτεινό σεντόνι, όνειρα και πόθο πάνε στον άέρα και μού μέν' η λήθη, που με θασαίνε.

Κι' η ψυχή μου πσιά, έσημη, κοιμάται κι' ούτε να κρατήσ' η δόλια δεν κινεσθί τον καϊμό, τους πρώτους πόνοους να θυμάται κι' ο καϊμός αυτός να την

(παρηγορη).

Μεταφρ. Η ΠΙΝΤΖΑ

